

tonen niet getolereerd worden in het natuurterrein. Deze individuen moeten verplaatst worden of in het ergste geval worden afgemaakt.

Wie zoekt dit vervelende gevolg nou achter het zo onschuldig lijkende bijvoeren?

De bezoekers en de wilde kudde nemen elkaar onbewust wederzijds te grazen. En de wilde kudde kunnen we eigenlijk niets verwijten. Zij passen zich simpelweg aan de makkelijkste situatie die de omgeving hen biedt aan.

GEDRAGSCODE

Daarom is het van belang dat het publiek goed op de hoogte wordt gebracht van bepaalde gedragscodes naar de kudde toe. Hou afstand en voer niet bij. Het benaderen van de kudde kan alleen al nadelige gevolgen hebben wanneer je in het territorium van de hengst komt die zijn

harem probeert te beschermen tegen indringers. Wanneer een bezoeker een Galloway-kalfje te dicht benaderd, zal de koe proberen haar jong te verdedigen en te beschermen.

Deze uitingen behoren tot het natuurlijke gedrag van de wilde kudde en is geen teken van agressiviteit op zich. Bezoekers van natuurterreinen waar wilde kudde aanwezig zijn, moeten dit respecteren en zich bewust zijn van hun eigen verantwoordelijkheid naar de kudde toe. Slechts sporadisch komt het voor dat bezoekers hier niets van willen weten en ze de informatie aan hun laars lappen. Deze mensen komen hier echter op terug wanneer ze op hardvochtige wijze zelf ontdekken dat het beter is om afstand te houden. Een onaangename hond kan bijvoorbeeld worden geschopt door de hengst die zijn merries gewoon verdedigt voor het wezen

dat sterke gelijkenis vertoont met hun natuurlijke vijand de Wolf.

TOT SLOT

De ervaring met gerichte publieksvoorlichting is dat de meeste mensen er geheel voor openstaan mits het rustig en duidelijk wordt uitgelegd. Het is noodzakelijk dat deze voorlichting regelmatig herhaald wordt. Informatieborden en praktisch gastheerschap zijn ook erg belangrijk. Er komt dan vanzelf een grote sociale controle op gang en de boodschap van de kudde met rust te laten en te genieten vanaf afstand wordt aan elkaar doorgegeven, waardoor niemand meer te grazen wordt genomen.

**Linda Abbing, Stichting Ark,
Arnhem**

BOEKBESPREKING

ARGONNE, TOEKOMST VOOR EEN VERLEDEN?

DESMET, RIK & KOEN VAN DEN BERGE, 2001. De Wielewaal, Natuurvereniging vzw, Turnhout. 216 p. Met foto's van Norbert Huys. Verkrijgbaar bij De Wielewaal v.z.w., Graatdijk 11, 2300 Turnhout, tel. (0032) 014-47.29.50. Prijs: BeF1250. Het boek is ook in het Frans verkrijgbaar.

Natuurgebieden of landstrekken met elkaar vergelijken is niet geheel zonder gevaren. Immers, door juist de overeenkomsten van twee gebieden met elkaar te vergelijken, wordt afbreuk gedaan aan de eigen unieke identiteit van beide streken. Toch wordt de Argonne vaak genoemd als referentiegebied voor het Zuid-Limburgs heuvellandschap en de aangrenzende Voerstreek. Het uitgestrekte gebied in het noorden van Frankrijk, dat ten westen van het Maasdal ligt, is een favoriet gebied voor Belgische natuurliefhebbers. Na ruim twintig jaar door het gebied gezworven te hebben, hebben de twee Vlaamse auteurs de pen ter hand genomen en een uniek boek geschreven.

Het unieke van het boek zit vooral in de schrijfstijl en de indeling van de hoofdstukken. In zeven hoofdstukken wordt de Argonne beschreven. Na een hoofdstuk over geologie en geschiedenis volgen hoofdstukken over dorpen en bewoning,

kleine landschapselementen, graslanden, bossen en water. Elk van deze hoofdstukken ademt de sfeer uit van de Argonne, omdat het de schrijvers is gelukt om (wetenschappelijke) literatuur, veldkennis en natuurbeleving te integreren tot één geheel. Na een inleidend gedeelte, waar hoofdzakelijk abiotiek, vegetatie en gebruik door de mens worden beschreven, volgen thematekstken over kenmerkende diersoorten of soortgroepen. Daarnaast staan er 'velddagverslagen' cursief afgedrukt. In deze ooggetuigeverslagen wordt duidelijk de beleving van de natuur weergegeven, maar ook de liefde en de zorgen van de auteurs voor de streek, niet zelden doorspekt met Vlaamse ironie. Door de vele uitstekende kleurenfoto's (meer dan 200!) kan de lezer zich nog beter verplaatsen in de streek. Wie echter verwacht met dit boek een complete vegetatietypenbeschrijving van de Argonne in handen te hebben, zal enigszins teleurgesteld zijn. Het boek is mijn inziens geschreven door gedegen natuurliefhebbers gespecialiseerd in fauna. Alle vegetatietypen worden namelijk echter alleen op hoofdlijnen beschreven én met vermelding van vooral de in het oog springende plantensoorten. Treffend voorbeeld is dat er maar twee zeggensoorten in het hele boek genoemd wordt.

Dat specialisten ook wel eens een foutje maken blijkt uit het onderschrift op pagina 193. De libel die hier 'gevangen' zit in dauw en spinnenweb is

geen Blauwe glazenmaker (*Aeshna cyanea*), maar een Paardenbijter (*Aeshna mixta*).

Achter in het boek is een lijst opgenomen met alle in het boek beschreven dier- en plantensoorten. Zowel de Nederlandse, wetenschappelijke als Franse naam staan vermeld. Helaas staan er geen verwijzingen naar de betreffende pagina's. Ook ontbreekt in het boek een duidelijke overzichtsk kaart met alle plaatsnamen, beken en bossen die de auteurs veelvuldig vermelden. Hierdoor moet men zich echter niet laten afschrikken. De Franse topografische dienst heeft een uitstekende overzichtsk kaart van de Argonne uitgegeven.

Tenslotte, wat maakt dit boek zo interessant voor de Zuid-Limburgse natuur? Veel van de beschreven soorten en levensgemeenschappen zijn ook voor het Mergelland kenmerkend. Helaas komen vele niet meer in die aantallen en oppervlakten voor als in de Argonne. Ik noem er 'enkele': kalkgraslanden met de vele orchideeën en klauwieren, de struwelen en bosranden met slaapmuisen en dagvlinders, de uitgestrekte bossen met Das, Wilde kat, Boommarter, Vliegend hert en Vale vleermuis, de akkers met akkeronkruiden en Grauwe kiekendief, de poelen, plassen en beken met Geelbuikvuurpad, Vuursalamander, Rivierdonderpad en libellen.

Het boek is een aanrader, zowel voor de kenners van de Argonne als voor diegenen die onbekend zijn met deze streek en waarvan de nieuwsgierigheid is geprikkeld. U kunt voorproeven op: <http://www.wielewaal.be/wielewaal>. Hier staat de inhoudsopgave, een twintigtal foto's uit het boek en kunt u het boek bestellen.

Tim van den Broek
Amsterdam

